

GENLYD i et fagligt perspektiv.

I samværet med andre er kommunikationen en meget væsentlig faktor - det oplever alle, der har fået afasi eller er sammen med afasiramte. Vi har brug for at kommunikere om konkrete ønsker og behov, vi fortæller om oplevelser og forventninger, og vi udtrykker vores meninger og følelser.

Afasi begrænser kommunikationsevnen - for nogle så alvorligt, at man kun kan anvende nogle få ord, for andre bliver lydene og begreberne så "forvanskede", at man ikke kan udtrykke sin mening forståeligt. Og man kan også have svært ved at anvende alternativ kommunikation som udpegning, gestus og billeder.

Det sidste skyldes at afasi er en forstyrrelse af sprogets logik og systematik - og derfor ikke bare knyttet til det verbale og det skriftlige sprog - såhvis man vil udarbejde og anvende et alternativt, billedbaseret kommunikationsprogram, må det tage udgangspunkt i en forståelse af de enkelte afasitypers specielle sproglige problematik. Og det gør GENLYD.

Ord kan betegne genstande, handlinger eller kendetegn, men bag ordene er der et omfattende system af lydmæssige, begrebsmæssige og situationelle forbindelser. Når vi leder efter et ord er de lydmæssige forbindelser ikke primært dominerende, det er de meningsmæssige forbindelser, der er de væsentlige, men for afasiramte med anomisk afasi (logisk-semantisk afasi) er begrebernes kategoriale logik forstyrret og for afasiramte med Wernicke afasi (sensorisk-akustisk afasi) er udvælgelsesprocessen i de associative og funktionelle forbindelser forstyrret.

Derfor er adgangen til begreberne i GENLYD knyttet til situationelle forbindelser - miljøer og de associative / funktionelle forbindelser, der udspringer heraf, så GENLYD kan anvendes af personer med anomisk afasi, med Wernicke afasi (hvis omfanget af billeder reduceres), og naturligvis af personer med Broca afasi (efferent-motorisk afasi) eller dynamisk afasi, da der her ikke er forstyrrelser i den semantiske logik.

Den semantiske (og betjeningsmæssige) struktur i GENLYD giver altså adgang til begreberne på trods af specifikke sproglige problemer hos den enkelte afasitype, men der er også i GENLYD truffet valg og indarbejdede funktioner, der forholder sig til vanskeligheder, der er knyttet til de enkelte ordklasser.

Ord, der betegner genstande, substantiver, er hyppigt anvendte, de er nødvendige for kommunikation om konkrete ting og det er ofte de ord, den afasiramte primært søger. Derfor er det også den største ordgruppe i GENLYD, og der kan etableres brugbar kommunikation alene med serier af substantiver uden syntaktisk organisation.

Verber udtrykker handling og de er som substantiverne væsentlige for præcis kommunikation. Samtidig har de en central syntaktisk funktion: de angiver ofte ytringens mål og hvem der er den handlende, og derfor er de specielt "utilgængelige" for især personer med dynamisk afasi, men også i nogen grad for personer med Broca afasi. Ved at animere verberne opnår man både at definere dem som handlingsrefererende og at udskille dem som ordklasse, og det vil være rsoner med dynamisk / Broca afasi.

Ord, der betegner kendetegn (eks. adjektiver), kan angive egenskaber, og det er deres funktion i miljøerne, men de kan også angive gradueringer eller relationer. Derfor er de opstillet som modsætninger / gradueringer, men det er overvejende personer med dynamisk / Broca afasi, der kan anvende dette aktivt. Derimod kan denne opstilling have betydning for Wernicke afatikere og især for anomiske afatikeres erkendelse af ordets betydning og derfra føre til aktiv anvendelse af ordet i kommunikationen.

Endelig er der en ordgruppe, der betegner relationer (bl.a. præpositioner) - en gruppe, der især volder personer med anomisk afasi store vanskeligheder betydningsmæssigt, og som derfor er opstillet som relationspar.

I navigationen mellem de forskellige niveauer er der også anvendt en situationel logik, der giver adgang til de semantiske felter på et konkret, næsten præverbalt niveau. Man kan nærme sig begrebet uden at skulle igennem en lyd- eller begrebsmæssig udvælgelsesproces, og miljøerne kan tilrettes ens eget miljø hvis det er nødvendigt.